

Rammesætning for læsning

Ordene står sort på hvidt. Sirlige streger bliver til bogstaver, som bliver til ord, som vi har lært at forstå. Litteraturens verden er uendelig. Ingen vil kunne læse alt, og selv hvis vi kunne, ville man aldrig kunne stoppe det efterfølgende tankemylder. Læsning er underholdning, læring og dannelse - ikke enten eller, men både og. I dag læser de unge mindre og mindre. Man opsluges af skærme. Hjernen overstimuleres af memes, "gør dig klar med mig"-videoer og uopnåelige skønhedsidealiser. Men er den mindskede læselyst et bevidst fravalg, eller et tegn på digitaliseringens påvirkning på unge mennesker? Har de unge selv et ansvar for at få læselyst, eller kan man skabe bedre rammer? Hvordan løser man problemet med faldende læselyst, så man får en sund, dannet og informeret ungdom? Gymnasieelev Max Elkjær Nersting skriver i artiklen "Mine jævnaldrende går glip af en af livets største fornøjelser" til Politiken, udgivet d. 10. november 2024, at den smuldrende læselyst er et samfundsproblem, som blandt andet skal løses af skoler, politikere og forældre. Nersting forbinder læsning med læringens kundskab, og han mener, at hvis vi mister denne, vil det være "et sandt tab for vores samfund." Dette kan han have ret i, men er denne udtalelse ikke også et tegn på det pres man lægger på de unge? Politikens faktaboks "Derfor kaster børn bøgerne væk" fra d. 24/8 2024 skriver, at der er mange grunde til den manglende læselyst. Skærmene, ja. Men også interesse i venner, sport og gaming. DR understøtter dette d. 26. maj 2024 i artiklen "Børn og unges læselyst ændrer sig gennem tiden: Bliv klogere på faserne", hvor der blandt andet skrives, at "bøger er i konkurrence med så meget andet i børns liv".

Blandt de unge er læsning et emne, som deler vandene. Hvis jeg siger til nogen, at jeg nyder at læse, bliver jeg ofte mødt af enten et "fedt!" eller et "hvorfors?". Mange unge synes, at det er sejt at læse. Eller, forholdsvis i hvert fald, for ofte er det ikke sejt nok til at blive en prioritering over lektier og TikTok. Andre er helt uforstående. Hvorfor vil du bruge tid på at læse, når man kan træne eller være sammen med vennerne? Politiken skriver i deres faktaboks, at "det gælder desuden for de (fleste) 12-14-årige, at de er færdige med at lære at læse". De bruger dette til at forklare hvorfor få unge læser, ved at sige at læsning bliver til en hobby, men at de unge foretrækker at have en fællesskabsdannende hobby.

Jeg selv elskede at læse som barn. Jeg husker tydeligt da jeg gik i 1. klasse, og vi skulle lære at læse. Klassen skulle læse "Søren og Mette" som den første læsebog, men én anden pige og jeg var for dygtige, og måtte læse i den famøse "Ida og Emil" med flottere billeder og en bedre handling.

Følelsen af, at man måtte sidde alene, og læse i den ”svære” læsebog var spændende, som en boblende fornemmelse i maven. I de følgende år fortsatte min læselyst. Min første forelskelse var Lucys kæreste i ”Fyr og Flamme”-serien. Og min første hjertesorg var da Dumbledore døde i bind nr. 6 - jeg har aldrig grædt så meget. Dog blev jeg - lige som mange børn og unge - opslugt af omverden da jeg først havde lært det, og prioriterede andre ting.

Jeg blev en del af statistikken. Da jeg blev 14 var det ikke længere sejt at læse. Det var sejere at være sammen med vennerne og opsøge fællesskaber. Men det alle spørger om er, *hvorfor* læser de unge mindre og mindre? Max Elkjær Nersting skriver i Politiken, at skylden bl.a. ligger ved ”de seneste års digitalisering, hvor sociale medier som især TikTok og Instagram har vundet frem”. Og egentlig har han jo ret. Digitalisering og skærmforbrug er et komplekst problem, som har indvirkning på læsning på flere forskellige måder. Den første måde er, hvor lang tid vi bruger på skærmene. Vi unge bruger vores skærme hele tiden. Ifølge en rapport af Profil Optik og analyseinstituttet, ligger 14-17-åriges ugentlige skærmtid på 35 timer om ugen. Det er lang tid. Hvis man som 14-årig bruger næsten en hel arbejdsuge - for voksne vel og mærke - på sin skærm, er det til at forstå, at bøgerne nedprioriteres. For udenfor skolen, og derefter skærmen, er der ikke megen tid til overs til venner, lektier, fritidsaktiviteter eller, I har gættet det, læsning. Derudover har skærmene og de sociale medier en altafgørende faktor når man snakker om hvad der er sejt eller ”in”. I denne uge er det en dans til Doechiis nye sang. I sidste uge var det memet ”hyperpigmentation”. I begge uger har man skullet se Katie Fangs nye ”Get Ready With Me”, så man ved hvad man skal bestille af nye beauty produkter. Der er tusindvis af ting i det short content, de unge ser, som man skal kunne følge med i på samme tid. Det gør, at de unge i dag koncentrerer sig helt anderledes, end de unge i ældre generationer har gjort.

Online er der altså hundredvis af ting du skal følge med i og rette ind efter. Hver dag, hele tiden. Selvom presset måske ikke fylder så meget i bevidstheden, så er det der. Jeg siger ikke, at vores generation er en ”offergeneration”, som vi ofte bliver kaldt i medierne, men man er nødt til at anerkende, at presset kommer på en ny måde, vi aldrig har oplevet før. Kombinationen af digitalt og socialt liv er trods alt noget, ingen har prøvet før os. Der er konstant et forventningspres på de unge. Det er ikke noget nyt, men det er altså noget nyt at digitaliseringen forøger det pres, man lægger på sig selv. Derfor tror jeg, at påtvungen læse-”lyst” vi være endnu et punkt man presser ungdommen.

Hvis du spørger mig, så lærer man at læse to gange. Første gang lærer du at sammensætte ord til bogstaver, og bogstaver til fyldige sætninger. Den anden gang lærer du at *læse*. Man lærer at lade

sig rive med. At kunne opsluges af en bog i timevis. Selv gjorde jeg det, da jeg som 12-årig læste Harry Potter, men jeg mistede evnen og lysten. Jeg er ved at genfinde den.

Max Elkjær Nersting mener, at det er synd for de børn og unge, der ikke har samme læselyst som ham. Til dels er jeg enig. For på min færd med at genfinde min læselyst, har jeg da virkelig lært hvordan Stieg Larssons altopslugende spændingsromaner kan skabe konstant kriller i maven for at læse videre. Eller hvordan Emma Holtens bog "omsorg" giver stof til eftertanke mange uger frem. Og ja, jeg er enig med Max Nersting i, at det er givende at læse. Både for egen dannelse og for samfundsdebatter. Han har ret i, at læsning kan udvikle vores samfund - eller at mangel på læsning bliver en mangel på udvikling og "evner som aktive demokratiske borgere". Men måske er et sted hvor Max Nersting - og rigtig mange andre - skyder forbi den retorik man bruger for at nå ud til de unge. For når jeg snakker med mine venner, er mit indtryk helt klart, at de er ret ligeglade med læsning. Men de er også bevidste om, at de er ligeglade med det. Så måske er den måde man skal inspirere dem til at læse ikke ved at sige at de bliver grunden til samfundets tilbagegang. Eller at deres manglende læselyst vil medføre at samfundet "mister læringens kundskab". Det kan godt være, at han har ret i disse påstande. Læsning hjælper trods alt hjernens og sindets udvikling og dannelse. Dog tror jeg næsten, at sådanne beskyldninger vil skubbe de unge endnu længere væk fra bøgerne.

Dog er der punkter, hvor jeg er enig med Max Elkjær Nersting. Han siger bl.a., at skolerne skal mere på banen for at vække læselysten blandt de unge. For "hvorfor ikke læse for læsningens skyld". Dette citat er for mig et pejlemærke når man snakker om løsninger på problemet om læselyst. Man kan sagtens sige, at det er forældrene der skal tage langt mere ansvar for unges læsning, men man må også erkende, at ikke alle børn har et bagland med kapital til læsning. Dog er der en institution, som alle børn og unge har tilfældes: skolerne. Lige nu i engelsk læser vi en bog. En meget simpel roman om en teenager, hendes kærlighedsliv og egen rejse efter en ulykke. Ikke mange i min klasse nyder normalt at læse. Mest fordi de slet ikke gør det. Men denne, ellers så simple bog, har resoneret hos mange. De nyder at læse hvis vi får tid til det i timerne. Jeg tænker altid efter timerne, at jeg ville ønske at der var et fag der bare hed "Litteratur". Tid til at fordybe sig med læsningens verden. For hvis du spørger mig, så er problemet ikke kun manglen på læsning. Det er manglen på rammerne til at læse. For skærmene fratager de unge overskud til at danne disse rammer. Jeg tror ikke, det er fordi de er umulige og trætte, at de ikke vil læse. Jeg tror derimod, at der er behov for nogle fastlagte rammer for det. Så man ved hvad man kan forvente (udover plottwistet til sidst i krimiromanen, vel og mærke). Vi ser det samme alle steder. Vi har mere lyst til

ting, hvis det ikke kræver for meget af os. Det er ikke langt fra tante Gerdas 60-års fødselsdag. Man har væsentlig mere lyst til at komme, hvis man ved at yndlingskusinen kommer, og man ikke skal smalltalke med alle de gamle alene. Det kræver nemlig mindre, hvis man ved, hvad man skal forvente - og hvad der forventes af en.

Man kommer hurtigt til at tillægge de unge en skyldfølelse for den manglende læselyst. Dette er ærgerligt, når så mange andre ting konstant hiver i deres opmærksomhed. For manglende læselyst er jo ikke et tegn på dovenskab. Mit håb er, at man kan finde nogle rammer og omstændigheder, der får flere unge til at opsøge læsningen. Om det så er spicy romaner fra "BookTok" eller de 60-siders "TænkePauser" fra Aarhus Universitet, så vil det være givende på hver sin måde. Men skal man løse problemet, skal man så lade de voksne vurdere tingenes tilstand, og skabe rammer, der kan føles kvælende, eller spørge de unge selv, hvad de ser nødvendigt? For ja, læsning er vigtig - både for personlig udvikling og samfundet - men det ville være en skam, hvis noget der kan være så befriende som læsning, bliver endnu en stressfaktor for de unge, der presser dem i hverdagen. Et punkt, hvor man igen føler sig utilstrækkelig.

Selvvalgt kilde: Sønder Tuxen, K. (2024, 26. maj). *Børn og unges læselyst ændrer sig gennem tiden: Bliv klogere på faserne*. DR.DK. Lokaliseret den 13. marts 2025 på

<https://www.dr.dk/nyheder/kultur/boern-og-unges-laeselyst-aendrer-sig-gennem-tiden-bliv-klogere-paa-faserne>

Tegn med mellemrum: 8602

$8602 / 2400 = 3,58$

Der er ca. 3,5 sider